

Wacław Olszewicz, Gabriela Frydrychowicz

Uzupełnienia do bibliografii polskich przekładów Jana Jakuba Rousseau

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 48/3, 146-151

1957

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

II. M A T E R I A Ł Y I N O T A T K I

WACŁAW OLSZEWICZ

UZUPEŁNIENIA DO BIBLIOGRAFII POLSKICH PRZEKŁADÓW JANA JAKUBA ROUSSEAU

Bibliografia polskich przekładów Jana Jakuba Rousseau załączona do referatu na Zjazd im. Krasickiego w r. 1935 i drukowana w *Księdze referatów Zjazdu Nauk. im. I. Krasickiego* (Lwów 1936, s. 473—483) oraz w *Pamiętniku Literackim* (XXXIII, 1936, s. 473—483) była — jak wszystkie bibliografie — niekompletna. Obecnie mogę ją uzupełnić przeważnie dzięki drukom, które miałem w rękę w Ossolineum w czasie i po drugiej wojnie światowej. Do 63 pozycji opisanych przed wojną dochodzi obecnie 37. Uzupełnienia zachowują schemat układu bibliografii z roku 1936.

64. List J. J. Rousseau do Fryderyka Wielkiego. Moitiers-Travers, 30 października 1762.

Wyd. w art.: Porównanie Heraklita z Efezu z Janem Jakubem Rousseau. Zabawy Przyjemne i Pożyteczne [Wyd. C. Godebski, K. Kossecki], 1803, t. 1, s. 3—4. •

Tłumaczono z wyd.: J. J. Rousseau: Oeuvres complètes. T. 27, s. 246.

65. Niektóre myśli Rousseau. [Podtytuły: Przyjaciel — przyjaźń; Złe moralne — złe fizyczne; Zabobon; Namietności; Szczęście.]

Wyd. Zabawy Przyjemne i Pożyteczne. Zob. poz. 64, s. 5—21.

Tłumaczono z wyd.: J. J. Rousseau: Pensées. T. 1—2. Genève 1789 (8°).

66. List J. J. Rousseau do Fryderyka Wielkiego. Moitiers-Travers, 30 października 1762.

Wyd. w art.: Porównanie Heraklita z Efezu z Janem Jakubem Rousseau. W książce: [C. Godebski, K. Kossecki:] Historia naturalna czyli Zabawy przyjemne i pożyteczne przez Jaśnie wielmożnego Szczęsnego Feliksa Potockiego, graffa i kamerhera dworu rossyjskiego. T. 1. Machnówka 1805, s. 3—4¹.

¹ Książka ta jest bezprawnym przedrukiem Zabaw Przyjemnych i Pożytecznych. Zob. poz. 64. Pisze o tym K. W. Wójcicki w *Tygodniku Ilustrowanym*, 1864, t. 10, s. 400.

67. Niektóre myśli Rousseau. [Podtytuły zob. poz. 65.]

Wyd. w książce: [C. Godebski, K. Kossecki:] *Historia naturalna*. Zob. poz. 66, s. 5—20.

68. Pigmalion. Scena liryczna Jana Jakuba Rousseau, wierszem przełożona przez T. K. Węsierskiego.

Rkps w Bibl. Ossol., 10576/I, s. 25—44. Pisany przez Fr. Matuszewskiego w Odessie 1807; rękopis był własnością Bibl. Teatru Zarządu Miejskiego w król. stoł. m. Lwowie.

69. List J. J. Rousseau do Fryderyka Wielkiego. Moitiers-Travers, 30 października 1762.

Wyd. w art.: Porównanie Heraklita z Efezu z Janem Jakubem Rousseau. W książce: [C. Godebski, K. Kossecki:] *Zabawy Przyjemne i Pożyteczne*. T. 1. Warszawa 1813, s. 3—4².

70. Niektóre myśli Rousseau. [Podtytuły zob. poz. 65.]

Wyd. [C. Godebski, K. Kossecki:] *Zabawy Przyjemne i Pożyteczne*. Zob. poz. 69, s. 5—20.

71. Do króla pruskiego. W Moitiers-Travers, d. 30 października 1762³.

Wyd. M. M. w art.: Porównanie Heraklita z Efezu z Janem Jakubem Rousseau. *Pamiętnik Lwowski*, 1816, t. 3, s. 94—95.

72. [Emil czyli o wychowaniu. *Fragm.* wyd. pt.] Wyjątek z Rousseau o wychowaniu, gdzie dowodzi o powinności matek karmienia swych dzieci.

Wyd. Lech. *Dziennik Polski Poświęcony Literaturze, Dziejom Ojczyściem i Współczesnym*, 1823, t. 1, s. 259—266.

73. Tłumaczenie pieśni Rusa [!] *Que le jour me dure*.

Wyd. A. Zdżarski: *Pisma rozmaite*. T. 2. Warszawa 1823, s. 208—209.

74. Z Rusego [!] J. J. Bukiet od dziecięcia na imieniny matki⁴.

Wyd. A. Zdżarski: *Pisma rozmaite*. T. 2. Warszawa 1823, s. 216—217.

75. [Wyznania. *Fragm.* bez tyt.]

Wyd. M. Grabowski: *Pisma*. Cz. 3. *Literatura i krytyka*. Wilno 1838, s. 195—199, 205—213.

Tłumaczenie *fragm.*: J. J. Rousseau: *Confessions*. Cz. 2, ks. 1 (o powstaniu Nowej Heloizy) i ks. 4 (o znaczeniu książki i jej wpływach).

² Wyd. tytułowe książki: [C. Godebski, K. Kossecki:] *Historia naturalna*. Zob. poz. 66.

³ Różni się od przekładu wymienionego w poz. 64, 66, 69.

⁴ Bardzo wierny przekład wierszem.

76. Komplement od Imci pana Jakuba Jana Rousseau'a nad ostatnią akcją pana Pułaskiego pod Częstochową J. W. kuchmistrzowi Wielhorskiemu w Paryżu posłany.

Z rkpsu Bibl. Ossol. (568/II, s. 345) wyd. W. M. Kozłowski: Rousseau i Polska. W książce: H. Hettner: J. J. Rousseau. Przekład M. Pieńkowskiej. Warszawa (1914).

77. [Emil czyli o wychowaniu. Fragm. bez tyt.]

Wyd. J. Tretiak: Adam Mickiewicz w świetle nowych źródeł. 1815—1821. Kraków 1917, s. 6—7.

Tłumaczony z wyd.: J. J. Rousseau: Oeuvres. T. 7. Paris 1801, s. 352—354 (list nauczyciela do Emila o jego ożenku).

78. [Korespondencja]. Do Susanne Serre z 1741; do Louise Dupin z 9 kwietnia 1743; do Mme d'Epinay z Paryża z 1755, marca 1756, 27 listopada 1757; do Mimi d'Houdetot z Eremitage z czerwca 1757; do Thérèse Levasseur z Yverdon z 17 czerwca 1762; do Mme Latour z Paryża z 2 stycznia 1766.

Wyd. B. Merwin: Listy miłosne sławnych ludzi. Lwów 1922, s. 29—34.

Tłumaczone z wyd.: J. J. Rousseau: Oeuvres complètes. Wyd. L. Barré. Paris 1857; Le portefeuille de madame Dupin. Paris 1884; Mémoires de madame d'Epinay. (Edition Asse).

79. [Umowa społeczna. Fragm. ks. 1 rozdz. 6, wyd. pt.] Teoria umowy społecznej.

Wyd. J. Feldman: Europa w wieku Oświecenia (1715—1789). W świetle źródeł przedstawił... Kraków 1924, s. 29—30. Teksty Źródłowe do Nauki Historii w Szkole Średniej. Z. 41.

Przeł. A. Peretiatkowicz.

80. [Uwagi nad rządem polskim. Fragm. wyd. pt.] Ku naprawie Rzeczypospolitej.

Wyd. W. Konopczyński: Panowanie Stanisława Augusta Poniatowskiego (do otwarcia Wielkiego Sejmu). W świetle źródeł przedstawił... Kraków 1924, s. 18—20. Teksty Źródłowe do Nauki Historii w Szkole Średniej. Z. 43.

Przeł. T. Nieduszyński (s. 8—9).

81. Nowa Heloiza. Cz. 4, list 17. Saint Preux do lorda Edwarda. Fragment — przełożył Włodzimierz Lewik.

Wyd. J. Kleiner, J. Balicki, S. Maykowski: Literatura polska dla klas wyższych szkół średnich ogólnokształcących. T. 1, cz. 3. Lwów 1933.

82. Umowa Społeczna. Fragment — przełożył Włodzimierz Lewik.

Wyd. J. Kleiner, J. Balicki, S. Maykowski. Zob. poz. 81.

83. Nowa Heloiza. (Wyjątek). Przełożył Włodzimierz Lewik.

Wyd. J. Kleiner, A. Brückner, Z. Aleksandrowicz, J. Balicki, S. Maykowski: Literatura polska dla klasy I liceów ogólnokształcących. T. 1, cz. 1. Lwów 1938, s. 458—460⁵.

84. Umowa społeczna. (Wyjątek). Przełożył Włodzimierz Lewik.

Wyd. J. Kleiner, A. Brückner, Z. Aleksandrowicz, J. Balicki, S. Maykowski. Zob. poz. 83.

85. [Umowa społeczna. Fragn.] Ks. 1 rozdz. 6, pt. O układzie społecznym; ks. 2 rozdz. 3, pt. Czy wola powszechna może błądzić.

Wyd. K. Górski: Literatura polska. Cz. 2. Lwów 1938, s. 544—546.

Przeł. M. Starzewski.

86. Umowa społeczna. Fragn. ks. 1 rozdz. 6, pt. O układzie społecznym.

Wyd. Poradnik dla Nauczycieli, I, 1946/1947, nr 10/11, s. 89—90.

87. Umowa społeczna. Przełożył i objaśnił A. Peretiatkowicz. Wyd. 3. Łódź 1948.

80, s. 122, 2 nlb.

88. [Emil czyli o wychowaniu. Fragn. ks. 1—5 bez tyt.]

Wyd. w książce: J. J. Rousseau: Wybór tekstów pedagogicznych. Opracowała H. Pohoska. Warszawa 1949, s. 31—153.

Dowolny układ fragmentów wybranych z wyd.: J. J. Rousseau: Emil czyli o wychowaniu. Cz. 1. Przełożył W. Husarski. Warszawa 1930. Cz. 2. Przełożył E. Zieliński, przejrzał Z. Mysłakowski. Warszawa 1933. Układ wyjaśnia tabelka zamieszczona we wstępie, s. 16—17.

89. Uwagi nad rządem Polski. (Przełożył i opracował Maciej Starzewski. Kraków 1924, s. 17—21). Rozdz. 4. Wychowanie.

Wyd. w książce: J. J. Rousseau: Wybór tekstów pedagogicznych. Zob. poz. 88, s. 155—160.

90. [Wyznania. Fragn.] Z księgi 1, 2, 9.

Wyd. T. Boy-Żeleński w książce: Antologia literatury francuskiej. W przekładach i opracowaniu... Wyd. 2 przygotował M. Brahmer. Wrocław (1950). Biblioteka Narodowa. Seria II, nr 18.

⁵ Na s. 460 ilustracja: *Dom Rousseau'a w Montmorency*.

91. [Umowa społeczna. Fragm.] Z księgi 1 rozdz. 1, 4, 6, 8.

Wyd. J. Kott, J. Parvi w książce: *Antologia literatury francuskiej XVIII wieku. Opracowali... Wstępem opatrzył J. Parvi. Warszawa 1952. Biblioteka Pisarzy Polskich i Obcych, 65.*

Przeł. A. Peretiatkowicz.

92. [Emil czyli o wychowaniu. Fragm.] Z księgi 2, 3.

Wyd. J. Kott, J. Parvi. Zob. poz. 91.

Przeł. W. Husarski.

93. [Wyznania. Fragm.] Z księgi 1, 4, 8, 9, 12.

Wyd. J. Kott, J. Parvi. Zob. poz. 91.

Przeł. T. Boy-Zeleński.

94. Kastrat albo kastraci. Muzyka. Moralność.

Wyd. w książce: *Encyklopedia albo słownik rozumowany nauk, sztuk i rzemiosł... (Wybór). Przełożyła i przypisami opatrzyła E. Rządowska. Wstęp J. Kotta. Wrocław (1952), s. 66—67. Biblioteka Narodowa. Seria II, nr 73.*

Tłumaczone z wyd.: *Encyclopédie ou dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers. T. 1—36. Lozanna i Berno 1778—1781 (8°).*

Tyt. oryg. *Castrato ou castrati.*

95. Emil czyli o wychowaniu. Do druku przygotował F. Wnorowski. Wstępem i komentarzem opatrzył J. Legowicz. T. 1 (Przeł. W. Husarski). T. 2 (Przeł. E. Zieliński). Wrocław 1955. Biblioteka Klasyków Pedagogiki. Pisarze Obcy.

8°. T. 1 obejmuje s. LXXXVI, 280, 1 tabl.; t. 2 — s. 453, 3 nlb.

Uwaga o tłumaczu na odwrocie karty tyt. t. 2 jest niedokładna. T. 2, s. 5—80, jest przedrukiem przekładu W. Husarskiego z 1930. Zob. poz. 61.

96. Rozprawa nagrodzona przez Akademię w Dijon w roku 1750, na temat wysunięty przez tę Akademię: Czy odrodzenie nauk i sztuk przyczyniło się do naprawy obyczajów⁶.

Wyd. w książce: J. J. Rousseau: *Trzy rozprawy z filozofii społecznej. Przekład opracował, słowem wstępnym i przypisami opatrzył H. Elzenberg. (Kraków) 1956, s. 1—44. Biblioteka Klasyków Filozofii.*

Przekład dokonany w oparciu o wyd. zbior.: J. J. Rousseau: *Collection complète des Oeuvres. T. 7. Genève 1782 (4°); t. 13 (8°) i (12°).*

97. Odpowiedź Jana Jakuba Rousseau królowi polskiemu, księciu lotaryńskiemu, na krytykę, w której monarcha ten zbija twierdzenia jego rozprawy.

⁶ Znana pt. *Rozprawa o naukach i sztukach.*

Wyd. w książce: J. J. Rousseau: Trzy rozprawy. Zob. poz. 96, s. 67—103.
Przekład dokonany w oparciu o wyd. zbior. Zob. poz. 96.

98. Rozprawa o pochodzeniu i podstawach nierówności między ludźmi.

Wyd. w książce: J. J. Rousseau: Trzy rozprawy. Zob. poz. 96, s. 105—276.

Przekład dokonany wg wyd. krytycznego C. E. Vaughana: J. J. Rousseau: The Political Writings. T. 1—2. Cambridge 1915.

99. Ekonomia polityczna.

Wyd. w książce: J. J. Rousseau: Trzy rozprawy. Zob. poz. 96, s. 277—339.

Przekład dokonany wg wyd. krytycznego C. E. Vaughana. Zob. poz. 98.

100. Wyznania. Przełożył i wstępem opatrzył T. Żeleński (Boy).
Przedmową poprzedziła E. Rządowska. Cz. 1—2. Warszawa 1956.

80. Cz. 1 obejmuje s. 394, 2 nlb.; cz. 2 — s. 485, 3 nlb.

SPOSTRZEŻONE ERRATA

Poz. 12: zamiast „MDDCLXXXIV“ powinno być „MDCCLXXXIV (1784)“.
Poz. 27: zamiast: „Drukowana w 3 t. dzieła Stanisława Kostki Potockiego“
powinno być: „Drukowana w 2 t. dzieła...“

Przygotowała do druku i uzupełniła
Gabriela Frydrychowicz

30 kwietnia 1957